

ФРИДРИХ ДЮРЕНМАТ КЛОПКАТА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

За първи път почувствах погледа му сред тълпата на улицата. Спрях се, когато все пак се обърнах, не открих никого, който да ме наблюдава. Край мене крачеха само хората, които в късния следобед изпълваха улиците на града: делови мъже изчезваха в гостилниците, влюбени стояха пред витрините, виждах жени с малки деца, студенти, проститутки, които започваха още колебливо първата си разходка преди настъпването на нощта, а ученици се изливаха на тълпи от своите училища; но оттогава вече не ме напусна увереността, че някой ме следи. Често се сепвах, когато излизах от къщи, защото знаех, че в същия миг той тръгва от входа на мазето, където се е прикривал, или от уличния фенер, на който се е бил облегал; сгъва вестника, който уж е четял, решен да продължи преследването, понякога да ме заобикаля, за да намери ново прикритие, ако ненадейно спра. Често часове наред стоях неподвижно на едно място или се връщах по пътя си, за да го пресрещна. После, макар и седмици по-късно, вече свикнал с неопределения страх, който ми вдъхваше, започнах да му поставям клопки; така дивечът сам се превърна в ловец. Но той бе по-сръчен от мене и винаги се изплъзваше от уловките ми, докато една нощ случаят ми предостави възможността да го хвана.

Спусках се по улиците на стария град. Светеха малко фенери. Звездите горяха със зловещ пламък, макар че утрото не беше далеч. Излязох от аркадите и прекосих едно кръстовище, но спрях на пътя, объркан от мъглата, която изникна току пред мен — неясна плътна стена от стъкло, през която звездите мъждукаха и изчезваха. В този миг на неподвижност чух за първи път стъпките му зад мене. Те приличаха на моите и ги наподобяваха така изкусно, че не бих могъл да ги различа от еката на собствените си стъпки. Бяха тъй близо, че мислено виждах как фигурата му излиза от аркадите и се отправя към по-осветената улица. Тогава непознатият се сепна. Зърна моя силует, който се открояваше в мъглата. Стоеше нерешително пред мен под аркадите, но в сянката не се виждаше. Когато бавно тръгнах към него, той рязко се обърна, а пък аз бързо закрачих към аркадите. Надявах се да съзря непознатия, когато излезе от тъмното и пристъпи в светлината на фенера, който гореше по-нагоре. Той обаче сви в малка уличка, която свършваше с някаква врата, тъй че с бягството си се озова в моя власт. Чух го как се блъсна във вратата и се замята в клопката, докато аз стоях в началото на уличката. Той дишаше тежко и ускорено.

— Кой сте вие? — попитах.

Той не отговори.

— Защо ме преследвате? — попитах пак.

Той мълчеше. Стояхме така, а утрото вече просветваше през вдигащата се мъгла. Постепенно различих в мрака на уличката една тъмна фигура с разперени ръце като разпната на вратата. Не можах обаче да пристъпя в уличката. Между мене и човека, който в здрача на настъпващото утро притискаше гръб към вратата, зееше бездна и аз не се решавах да премина през нея, понеже нямаше да се срещнем като братя, а като убиец и неговата жертва. Тогава го оставих и си тръгнах, без да ме е грижа повече за него.

Когато се опитвам да възпроизведа решаващите събития в живота му, мога да се позова на самия него; но тогава се мъчех от ударенията на думите му и движенията на ръцете му да отгатна нещо от онова, което той премълча през онази лятна нощ, когато ми разкри съдбата си. Той пристъпи към масата ми под гъстите дървета, където светлините на града и на големия мост прозираха през стволите, и щом зърнах лицето му, разбрах, че гледам очите на моя преследвач.

— Дълга ви обяснение, господине — подхвана той и седна, — още повече че не ви отговорих, когато ме заприказвахте.

Поръча си чаша перно и я пресуши на един дъх.

— Преследвах ви — продължи той, — нещо повече: огледах всеки час от вашия живот, проучих следите ви.

— Следите ми? — отвърнах смаян.

— Всеки оставя следи. Ние сме дивеч, който преследват и понякога убиват. Проучих не само вас, не само как живеете, какво ядете, какво четете, как упражнявате професията си, но наблюдавах и вашите приятели.

— Какво желаете? — попитах.

— Искам да ви разкажа живота си — отговори той.

— И затова ме преследвахте?

— Естествено — засмя се той. — Трябва да имам доверие в човека, на когото ще разкажа живота си. Трябва да го познавам като самия себе си. Елате!

Станаме и той продължи да говори. Начинът му на изразяване звучеше странно. Приказваше, сякаш се самоотричаше — равнодушно, но понякога през смях; все пак ме разтърси с огромното си отчаяние. Заедно бяхме съвсем кратко, но той проникна така дълбоко в мене, че и до днес смущава сънищата ми. Тогава виждам лицето му, което странно се променяше, докато крачехме из уличките на нашия град, защото изглеждаше сякаш всеки миг ще се пръсне и ще се разтвори извътре. Не ми разказа коя го е родила и кой е баща му, премълча и професията си, а и никога не узнах името му, но навярно той бе висш чиновник. Разкри ми как е бил изкусен, и то не от злато или жена, а от самия себе си. Победила го смъртта, която била част от него, както ръката е част от тялото или очите са част от лицето, но той вярвал, че я държи в ръцете си като карта, която хвърляме в игра като решаващ коз. Но тази карта била фалшива, защото в действителност го тласкал страхът от смъртта, но го спотайвал така дълбоко в себе си, че го смятал за любов към онова, от което се страхувал, и се отчаял, защото не можел да преодолее този страх. Гледах челото и ръцете му и сега зная, че никога не е вкусил радост поради мисълта за своята смърт. От младини бил решил да се самоубие. Изучавал смъртта, купил си оръжие, произвел най-редките отрови, конструирал си гилотина. Играел си със смъртта, докато проиграл самия себе си, а животът му се превърнал в лъжа; чрез самоубийството се надявал да постигне свобода и да избяга от страха, който дори го накарал една сутрин да напусне службата си и да тръгне да дири мястото на смъртта си.

Тогава с намерение да сложи край на живота си той напуснал в късния следобед топлия вагон, който го обгръщал със замръзналите си прозорци, и дори не успял да хвърли поглед към ниските хълмове, защото нощта настъпила рано и бързо. Близко до малката гара се издигали в здрача няколко къщи като спящи животни, а по улиците се стелел сняг и жълта светлина от някакъв фенер, тъй че той крачел като насън. Настъпило било времето, което прекарвал в малкото гранично село между хълмовете и край реката, изгубен сред белите зимни дни — те го обвивали с дълбоко мълчание и в тях потъвал животът му. Катерел се по хълмовете и по широко нагънатите планински гребени покрай високите плата, които се трупали пред далечните планини със

заснежени елхови гори и изоставени села. Вървял часове наред сред загадъчен мрак, а вятърът свистял край него като бързи стрели в нощта. Краката му стъпвали по прозрачния сняг, върху който сянката му се очертавала синя и огромна. Дърветата се извисявали черни към светлото небе, а понякога насреща му крачел човек, плътно увит в рунтавата шуба и присвил очи сред зачервеното си лице. Понякога стоял на моста на реката, която мътно пъплела под него, влачела лед и гнили дърва, после се изкачвал по зимната улица, водеща на север, където край него пърхали черни птици и го докосвали с крилете си. В селото обаче се появявал по-рядко и наблюдавал хората. Стоял и зъзвел между къщите, разположени на разстояние една от друга и отдалечени от пътя — село без църква и гробище, без център и форма. В мръсните мизерни жилища виждал да седят свити и недоверчиви хора. Селото било пълно с пришълци, за които никой не знаел откъде идват и къде отиват, какви намерения имат и на какви странни езици разговарят помежду си. Те стояли разкрачени посред пътя с широки карирани палта, ръкомахали, а по ръцете им имало златни пръстени с блестящи диаманти. Често се опитвали да преминат границата, като подкупвали стражите, които стърчели на постовете си или пиели в дълбокия мрак на лавките, мъже, които можели да се видят в селото само когато пияни се клатушкали по пътя към жените си, легнали в малки стаички под покривите, похотливи и белоноги, обливани от луната, която галела телата им. Тогава настъпвали нощите, пълни с кръв. Те отеквали от кратки, сухи пушечни изстрели, а той чувал викове, които бавно заглъхвали в горите, но всичко това възприемал сякаш отдалеч и безучастно. Мислел за своята смърт с все по-дълбока наслада и крачел без посока. Навлязъл в гората, през която преминавала границата. Елите имали прави стволове, а под снега се криел бял мъх. Между стволовете светлеела скала и той се изкачил на нея. Под краката му се простирала поляна, закътана сред пустошта на зимната гора. Понякога сърни притичвали леко и плахо по поляната, или граблива птица се реела над високите ели, а сянката ѝ бързо се плъзвала по снега, докато вятърът довявал крясъка на някое животно от гората. По едно време обаче, малко преди да се здрачи, от храсталака изскочил един мъж и се втурнал през поляната, която го обгърнала с бяла светлина. Изстрел пронизал тишината. Мъжът разперил ръце и паднал в снега, сякаш съборен от вихрушка. Като

тъмна, безформена маса лежал в средата на полето, ръцете му били заровени в снега и от него бликало най-напред нещо черно и се разпростираше по чистата повърхност, накрая обаче станало искрящо червено и сега той разбрал, че на мястото, където лежал нещастникът, през тялото му преминавала границата, станала видима поради кръвавия кръг, обгърнал мъртвия.

Другата нощ вече вярвал, че е близо часът на смъртта му. Поел на път, но когато стигнал до поляната, вече било ден. По клоните имало ледени висулки, а докато се промъквал през последните храсти, зърнал отдалеч мъртвия. Снегът възпирал краката му, когато излязъл на голото място. Зад елите незабелязано било изгряло слънцето, защото небето блестяло в ярка светлина. Студът прониквал през палтото и дрехите му, а по кожата си усещал болка. Мъжът лежал в снега по очи. Кръвта вече не се виждала, по неподвижната фигура се стелел тънък, прозрачен слой. Застанал с наведено лице пред мъртвия и заочаквал откъм тъмните стволове да дойде куршумът. Стоял целия ден пред трупа. Пронизвала го влага. За секунди слънцето, огромно и червено, се показало над поляната, но отново потъвало зад елите, пак се появявало, пак изчезвало и все така. Часове стоял сред менящата се светлина, неподвижен очаквал жадно смъртта, както приятел очаква друг приятел. После му се сторило, че по снега се приближават стъпки. Вдигнал очи — от другата страна на границата срещу мъртвия стояла жена.

— Коя си ти? — попитал.

— Неговата жена — отвърнала тя, засмяла се и докоснала с крак мъртвия. Стояли така и мълчали.

— Не ти ли е мъчно? — запитал той най-после.

— Не — отговорила тя. После се навела и измъкнала един пръстен от свитата длан на мъртвия, като я разтвори с усилие. — Вече не му трябва — добавила тя.

— Откъде идваш? — попитал той след малко.

— От селото — отвърнала тя и посочила зад себе си натам, където знаел, че отвъд границата има село. — А ти какво правиш тук?

— Искам да се самоубия — казал той.

— Защо? — попитала тя.

— Защото обичам смъртта.

— Значи си палач? — засмяла се тя.

— Имаш право — отговорил той, — аз съм палач.

Те се гледали един друг, две бели лица сред растящите сенки.

— Слънцето залязва — казала тя. — Искаш ли да дойдеш с мене?

— Ще дойда — отвърнал той и прекрачил мъртвия.

Тя вървяла няколко крачки пред него. Гората от другата страна на границата била по-рядка, но стволовете на дърветата били по-мощни, а дивечът по-многоброен. По едно време близо пред него ударил куршум, но жената не променила спокойния си ход; едва по-късно забелязал, че челото му кърви. Когато излезли от гората, забелязали в ниското светлините и очертанията на едно село; между залязващия ден и настъпващата нощ поели към него. В нозете им на широки вълни се простирало полето, а в сумрака два гарвана ги съпровождали с костените си човки.

„Тук винаги има птици — помислил си той, — постоянно пърхат край мен, приятелите на душата ми, птиците на мъртвите.“

Залаяли кучета, някакъв кон зацвил. Стигнали до чуждото село. Къщите били струпани около една църква, а на площада личал в падащата нощ стар и полуразрушен кладенец. Бил покрит с лед, тъй че приличал на огледало, но той не видял лицето си, когато се надвесил над гладката повърхност.

— Никого ли няма тук? — попитал той и се озърнал.

— Всички са из горите — казала жената и тръгнала през снега към една къща. Качили се по стълба, която водела нагоре покрай дългата страна; от улуците се спускали дълги цял метър ледени висулки, а вратата се отворила много трудно. — Дай ми ръка — подканила го жената, тъй като вече не я различавал в мрака на вратата. Тя го повела във вътрешността на къщата, през коридори и по нови стълби. Вървели в пълна тъмнина, той дори не съзирал очертанията на прозорци и му се струвало, че е проникнал в сърцевината на всички неща.

Къщата изглеждала стара, понеже дъските, по които стъпвал, понякога потъвали под краката му. Една врата се затръшна зад него. Жената пуснала ръката му и той останал сам. Чувал само стъпките й. После и тя се спряла. Припламнала кибритена клечка и тя запалила

свещ. Намирали се в малко помещение. Прозорците били заковани с дебели дъски. В средата на стаята имало голяма груба маса, на нея била сложена свещта. Пред масата имало стол, а до стената легло. Нищо друго нямало в тази стая, нито огледало, нито картина, нито скрин, накъдето и да погледнел, виждал само старо дърво, голо и нерендосано, с жилки, които като вени прорязвали повърхностите и се сливали с неговата и нейната сянка.

„Това е стаята, в която ще умра, знаех, че ще изглежда така — помислил си той и погледнал към жената. — Искам да умра с нея, няма смисъл да го правя сам“ — си казал отново. После се засмял.

— Защо се смееш? — попитала жената.

— Смея се, понеже всичко е толкова просто — отговорил той и млъкнал. Сега разбрал към какво се е стремил през целия си живот, защо е дошъл в самотното селце край границата, в този край, изпълнен със сняг и гори, защо е изоставил всичко, което е имал — поста си, влиянието си, парите си, защо постоянно е отлагал своята смърт: дирел човека, с когото да умре.

Когато най-последно дишането ѝ се успокоило, а плътта ѝ, изнурена, се отделила от неговата, двамата бързо заспали и му се явил сън. Стоял на стълби, извеждащи надолу в нощта. Стълбите били широки, не виждал перила, изобщо нищо, което да ги ограничава, изглеждали като наклонена плоскост, простираща се на всички страни в безкрайността. Стъпалата, издялани от гранит, били мокри. По малките равни площадки, които прекъсвали стълбите, се били насъбрали локви. Нощта без никакви светлини се стелела над каменните късове и той имал чувството, че се движи в дълбока тъмнина. Все пак можел да прозре през мрака на около петдесет стъпала нагоре и надолу, сякаш притежавал очи, виждащи и без светлина, а това го правело неспокоен. Надолу по стълбите, под краката му, на същата височина и над него се валяли огромен брой хора. Той се носел сред тях като в поток, вълна сред другите вълни, и разбирал, че открай време е частица от този поток, а пътят му не може да е друг освен непрекъснатото спускане в бездната пред него. Слизал надолу по стъпалата и през малки площадки, все по-надолу, покрай фенери, които без светлина и изкривени стърчали в пустотата. Заедно с него надолу се влачели

жени, изпепелени от мъките на ражданията, косите им висели на рошави кичури над мършавите тела. Деца ревели пронизително и странно. До него имало мъже, които мълвели непонятни думи, а ръцете им правели едни и същи кръгови движения като крила на вятърни мелници. Движел се покрай хора, които със скръстени ръце клечали на стъпалата, извърнати към бездната, а после надавали силни викове и скачали от мястото си. Без страх вървял надолу като някой, който крачи по познат и привичен път, но с напредването на времето нещо се променило в бездната и му отнело увереността. В необятната безнадеждност на пропастта, към която се спускали стълбите, той забелязал далечно сияние и при слизането то увеличавало силата си, но тълпата още не го възприемала; неотклонно, вълна подир вълна, тя се носела към него. Само тук-там в определени лица той долавял тръпен страх. Продължавал да слиза така към нарастващата светлина, сякаш прекосявал векове, впил запленени очи в онова, което бездната му разкривала. С усиляването на сиянието, което напирало отдолу като червен облак, картината постепенно се променяла. Ако досега очите му виждали някаква неопределена маса, която потъвала в мрака, тъй че само най-близките хора се различавали добре, силуетите пред бездната вече започвали да се открояват извънредно ясно. Сигурно и други съзирали сиянието, понеже забелязал как от време на време някой не се движел заедно с тълпата, а започвал да се изкачва нагоре, невъзпиран от никого. Все по-ясно се очертавало огромно огнено море, в което се изливала човешката маса. Виждал как от дълбините се издигат пламтящи газови мехури, а от пяната на разжарената лава изниквали протуберанси като огнени цветя. На възбог се носели рев и стенания, виждал сгърчени ръце, протегнати в проклятие към небето, което неподвижно виснело над всичко, без слънце и луна — черно свещеническо расо, което покрива глождеща рана. Но тълпата не се сепвала, макар да се увеличавал броят на онези, които пълзели нагоре. Със затворени очи хората до него и над него ускорявали крачките си, увличали със себе си по-долните и напирали към нарастващия вой на онези, които пламъците вече докосвали. Тогава с ужас забелязал как една фигура се устремила нагоре и с мощни движения на ръцете разблъсквала изливащата се насреща ѝ тълпа. Когато мъжът беззвучно се стрелнал покрай него, сторило му се, че вижда овъглени дрехи, ръце и крака, покрити с рани от изгаряне. Появата и изчезването на мъжа го

разтърсили. Съзрял безумието на своето положение и осъзнал, че е загубен, ако не действа. Не помръдвал, а после с внезапна решителност се извърнал. В първия миг си помислил, че огромната човешка маса ще го убие; тя се трупала над него до безкрая на небето като пирамида от глави, тела и крайници; но после се закатерил нагоре, едно стъпало, второ и все повече. По лицата на хората, които вървели насреща му, сиянието на огъня червенеело като кръв; на няколко пъти бил готов да се върне — толкова ужасна била гледката, — но се изкачвал все по-високо. Понякога виждал как някой го съглежда, сепва се, после се обръща и запъхтян поема край него нагоре по стълбите, докато накрая с пронизителен крясък се завърта и отново избира пътя към бездната. Отгоре човешкият поток се изливал все по-плътно насреща му и често трябвало с две ръце да разбутва тълпата, но все пак му се струвало, че отблясъкът на огъня по лицата вече не е толкова силен. Заизкачвал се по-бавно, а с време масата на слизащите хора се поразредила. Освен това му направило впечатление, че хората вече не са облечени като него, дрехите им били по-старовремски, а вече виждал и някои с одежди, носени през средновековието. Изглежда, се връщал назад във времето, колкото по-високо се изкачвал. Когато по-късно се обърнал, от огненото море съзрял само неясно слабо сияние в дълбината. Хората станали по-малобройни. Насреща му вече не се изливал плътен поток. Освен това му се сторило, че отгоре идват фигури, които някога видял да се изкачват, понеже носели дрехи като неговите. Проблеснали и първите одежди от древността — римски тоги и гръцки хитони. Ясно се очертавали отделни групи, разстоянията между които нараствали. Отначало те представлявали случайни пролуки в непрекъснатата верига, но сега той обхващал с поглед изцяло групите, които постепенно ставали не по-големи от двадесет души. Забелязвал, че хората от една група сякаш били сродни. Одежията станали странни. Често виждал такива, за чието съществуване дори и не предполагал. Като пъстри накити потъвали в бездната. Започнал да наблюдава отделни хора, но картината по стълбите се била променила. Далечното сияние отстъпило пред дълбоката нощ, а тъмнината нагоре се увеличавала. Продължавал да се изкачва. Сега стълбите се виждали само като слабо осветено пространство от десет стъпала; хората тихо се появявали и изчезвали, сякаш родени от пустотата и потъващи в пустотата. Жалобните звуци били стихнали отдавна и слухът му

долавял само еднообразния екот на бързащите надолу стъпки. Групите се разделили и вече срещал отделни хора, които слизали сами, загърнати в космати или гладки кожи. Така човечеството преминало покрай него, устремено към бездната. Идвали последните хора. Тъмни орди, голи и скупчени като животни.

Често се случвало да остане задълго сам и да не вижда никого. Но когато се спирал и се вслушвал в нощта, все още чувал да приближават стъпки отгоре. А и мнозина преминавали покрай него, без да може да ги види, понеже стълбите нямали край и на ширина, а това му станало ясно едва сега и често се замислял, че някъде в безкрайното пространство, на същата височина като него се изкачва друг човек, негов двойник, също отправил поглед към стъпалата на стълбите. Нощта се простирала като кръг около него, тъй че забелязвал слизащите, едва когато изниквали съвсем близко — с гигантски глави, сред които очите блестели като бели камъни, а ниските им чела стърчели като юмруци, подобни на животни същества, безредно пръснати сред мрака на първобитните времена. После изчезвали и те. Той се изкачвал и вече не срещал никого, който да се появи отгоре, а когато се спирал — това ставало все по-често, — не чувал да се приближават стъпки. Само далече отдолу долитал екотът от преминалите покрай него, но след някое време всичко потънало в неизразимата дълбочина на бездната. Стоял сред пустотата. Олюлявал се. Но в този миг дочул отгоре да се приближават стъпки с все по-голяма скорост, сякаш падал камък. Спрял изкачването и вдигнал очи натам, където нощта се сгъстявала в непроницаема, безмълвна стена, от която към него се носели стъпките. Тогава отпреде му изникнал човек, запокитен като стрела от пастта на мрака, овъглените му ръце били издигнати към небето в израз на безкраен ужас. Той обаче останал неподвижен. Изглеждало сякаш летящият ще се сблъска с него. Но непознатият, привлечен от бездната, ударил лицето си в гранитните стъпала, завъртял се и изчезнал дълбоко под него в нощта, след като по гръб, с главата надолу, светкавично се плъзнал по стълбите в пропастта. Сега останал съвсем сам. Продължил да се изкачва мъчително, понеже пустотата го обърквала. Мислел си, че ще е по-добре да крачи в пълна тъмнина, защото странната прозрачност на нощта сковавала движенията му. От нищо не бил възпиран в изкачването, освен от самия себе си. Струвало му се, че крачи на едно

място в огромна каменна мелница. Мъчел се да насочи мислите си към нещо друго. Опитал се да наблюдава тялото си и така да се съсредоточи върху някакъв предмет. Виждал как при изкачването глезенът му изниква под преместеното напред коляно, за кратко остава в зрителното му поле, докато отново изчезне под тялото. Изглеждал сам на себе си странен и чужд като насекомо, а движенията му сякаш били на някаква нереална машина. Отвърнал поглед от себе си и отново се взрял в нощта. Вървял безкрайно нагоре през празното пространство и празното време. Плашели го мислите му. Представял си, че ненадейно стълбите ще свършат и ще съгледа отвесно под себе си червените облаци, които се трупали в дъното на пропастта. Тази представа му причинявала непоносима мъка, макар нищо да не подсказвало за такава възможност. Предоставен бил на самия себе си. Потискало го и това, че не знаел какво да очаква от своето изкачване. Макар да вярвал, че стълбите ще имат край и че ще стигне там, откъдето идвали всички хора, мислите му се обърквали, понеже не проумявал какво е накарало хората да започнат това ужасно спускане. Еднообразието на стълбите опустошавало духа му, а млечната озареност на мрака, прострял се по стъпалата, влажният гранит и все същият екот на неговите стъпки стягали душата му. Изчезнали площадките, които от време на време прекъсвали изкачването и предлагали малко разнообразие, тъй като не били разположени равномерно и можел да брой стъпалата между тях. Сега се изкачвал по стълбите безспир. На няколко пъти тръгвал по продължение на едно стъпало вляво и вдясно, често крачел с часове, но не стигал до никакъв край. По едно време му се сторило, че дочува далечни стъпки, но били на такова разстояние, че заглъхвали. Отчаян се катерел косо по стълбите и крещял с все сила, за да възпре онзи, който навярно някъде се спускал. Искал да го попита защо върши това и да го помоли да се изкачат заедно, за да се спасят и двамата, но спирал, останал без дъх и облян в пот. Усещал студа на блоковете под краката си и леда на безкрая по своето чело. Отново се заизкачвал. С изпънат врат се взирал пред себе си и привеждал тялото си далеч напред. Ръцете му се движели безцелно, а нозете му се препъвали. Вървял неравномерно и докато се катерел, у него бавно се зародил страх, който нараствал с всяка крачка. Паднал и, окървавен, отново с мъка се изправил, после пак паднал. Останал дълго да лежи и притискал лице към мокрия

гранит, който овлажнил дрехите му. След това запълзъл като животно и се изкачил по още няколко стъпала сред нарастващия ужас. Самотата била като камък, като мъртва звезда, неизмерима, без светлина, с безжалостна плътност и сблъскани атом до атом. Пустотата лепнела по него, всмуквала го безкръвната паст на Нищото. Стоял неподвижно. Всяка следваща стъпка била безсмислена, била равносилна на неподвижност. Вече имало смисъл само в едно: да слезе отново при хората, без дъх, едно падащо тяло, две протегнати ръце, две мъртви очи, една крещяща уста, за да се слее с участта на човечеството, което потъвало в преизподнята, обгаряно от серните изпарения на пламтящите морета. Невъзможно било да стои сам, изправен срещу себе си, впил очи в собствените си очи, без отдръпване, без света, без възможност да говори, да се моли, да проклина, да креци, понеже всичко, което извършвал, пространството безшумно поглъщало и превръщало в нищо празното време. Усецал в себе си тежест, която го тласкала надолу в пропастта. Все още се противял. За последен път. После пред него сама се разтворила бездната на света. Закрил очи с две ръце и се хвърлил в пропастта, която разперила прегръдки, страшна в своето величие, увенчана от чудовищни жертвени огньове, отекваща като бронзова камбана, която възвестява отчаянието на хората; и докато потъвал в утробата ѝ, проехтял неговият вик: „Милост, къде има милост, безответен е нейният лик.“

— Викаш насън — казала тя и го разтърсила.

Събудил се и видял лицето ѝ, сведено над неговото. Очите ѝ били равнодушни. „Тя знае какво имам наум“, помислил си той и едва сега забелязал, че над него виси кръст — самотен и черен, закован с пирон сред стената. Станал и се облякъл, нахлузил палтото си. Зъзнел. Жената също станала. Той се облегал на стената. Свещта все още горела.

„Ще изчакам, докато угасне“, помислил си и стиснал оръжието.

— Очите ти винаги ли са така празни? — попитала тя.

— Да — отвърнал той, — винаги.

После отново млъкнал. Заедно с жената гледал пламъка, който кротко горял. Ръцете ѝ като отсечени лежали на масата. Без израз и неподвижно държала дланите си надолу, сякаш била забравила тези ръце на масата и те били ненужни предмети отляво и отдясно на свещта, по чийто ствол се стичала лой. Над всичко витаело лицето ѝ,

което се вкаменило и се сляло с тишината на стаята. После той видял, че свещта догаря. Пламъкът замъждукал. Смалявал се и пак пораствал, а с него стаята се оживявала като някакво дишащо същество. Сиянието играело по жената. Като ярък лъч пламъкът просветнал още веднъж между ръцете ѝ, а после се свил в себе си и умрял в мрака. Нощта на смъртта настъпила напълно. Все още замаян от съновиденията си, най-после той се изпълнил с ясно и уверено съзнание, каквото още не познавал в живота си, обзела го пламтяща радост. Вялостта на душата му изчезнала, сляп сред мрака на стаята, той виждал ясно и отчетливо. Пиел тишината на този час като вода, поднесена на умиращ от жажда, готов да разтвори вратите, които го отделяли от Нищото, от безграничната самота на вселената, от плаващите пустини между бледите съзвездия, решен да пристъпи прага заедно с онази жена, която дишала някъде в тази стая — жертвено животно, очакващо безмълвно смъртоносния удар на жреца.

Стоял дълго в тъмнината, след като стрелял — веднъж, после още няколко пъти, без да се прицелва; но знаел, че е улучил. След това пристъпил към средата на стаята, без да успее да се убие.

— Искам да живея — казал на висок глас, докато опипом я търсел. — Искам да живея. — А после още веднъж: — Да живея!

Опипал масата, повърхността ѝ му се сторила в мрака безкрайна, с цепнатини, които проследил като линиите на човешка длан. С пръсти докоснал нещо твърдо и минало доста време, докато установи, че това е главата на жената. За първи път се разтреперил. Опипал тялото и косите ѝ, усетил, че ръката му става кървава от това тяло.

След всичко застанал посред селото, което все още изглеждало безлюдно. Селският площад бил заледен и блестял. Навел се над кладенеца и разбил леда с оръжието си. Когато потопил ръка във водата, от него се отмила кръв и плъзнала като тъмен облак под лунния диск, който жълтеел в кладенеца като груба паница — можел да посегне към нея. Закрачил по плочника покрай пусти прозорци. Отминавал къщи с островърхи покриви, а сянката му пълзяла плътно по земята пред него. После стигнал до алеята. От двете страни съвсем ясно се откроявали под небето гигантски дървета. Напирали от земята и се вкопчвали в облаците като ръце, потъващи в тресавище. Вървял между тях с равни стъпки, а сянката му го съпровождала. От време на време излизал вятър, виел отдалеч и фучал в дърветата, погвал луната

през пустите поля и тя се търкаляла над хълмовете, огромна като къща — бледа глава, покрита с циреи и дупки, от които изпълзвявали гигантски мухи и зелени буболечки. Но когато луната залязла, не станало тъмно, а всичко се простирало пред него без сянка, безжалостно и нереално. Крачел напред по неволя. Лицето му се преобразило. Станало непроницаемо и бледа като угасналата луна сред елите. Безкраен бил пътят му по алеята, безкрайно било небето над него, пронизано от плавния полет на птиците, неговите спътници — кръсъкът им достигал отдалеч до слуха му, в техния летеж се събирало всичко, което го заобикаляло: дърветата и небето, светлината и пътят, по който вървял, но и целият му безсмислен живот с лъжата и престъплението, мъртвото тяло на жената върху масата с дълбоките цепнатини и кръвта в кладенеца. После внезапно зазвънели камбаните в селото. Той дочул далечните тревожни викове. Откъм хоризонта като бързи стрели полетели към него мотоциклети, с пищене го обгърнали облачетата на изстрелите. Хвърлил се на земята, допълзъл до един ров и хукнал през полето, светлинните снопове го улавяли и отново го изгубвали. Гората го скрила, но почти заедно с него в гъсталака нахлули преследвачите му. Куршумите им раздробявали стволите на дърветата. Вече виждал бялото на очите им, разкривените лица, ножовете, които вече измъквали от палтата си, но тогава завалял сняг — беззвучно се спуснала огромна покривка, студена и нежна ръка, ослепила всички. Така стигнал невредим до поляната и без затруднения прекрачил мъртвия; беззвучно се заличили зад него следите му, далечни и безполезни отеквали последните изстрели на преследвачите. Поел през гората, загърнат в разкъсаното си палто, недокоснат от утрото, което просветлявало някъде зад падащите грамади сняг. Сред виелицата изникнали и пак изчезнали първите къщи на селото. До кръста в снега стояли мъже с големи лопати и проклинали безсмисления си труд, защото навявало все по-силно. Стигнал до гостилницата, платил, никой не питал за него. Взел първия влак и поел обратно към столицата — без мисъл, без тъга, без воля, — а няколкото къщи, незамръзналата река и ниските хълмове изчезнали зад прозореца.

Всичко, което извършил след това, е без значение, понеже, каквото и да било, нямало смисъл. Той станал човек като другите, човек с положение, оженил се, сдобил се с деца, къща, автомобил,

любовница, но всичко това било смешно, защото включвало една тайна — напразния опит с развяното знаме на смъртта да се проникне в Нищото; сърцето, изпълнено с копнеж по великия Студ.

Вървахме през предградията и надолу по реката, после минахме покрай кея и под високите сводове на мостовете. С напредването на разказа му се променяше и неговото държание. Вече не се оставяше да го водят, а несъзнателно направляваше нашата разходка в лятната нощ, докато влязохме в някаква изоставена фабрика и се озовахме сред скупчени бели постройки, между тях комини и полуразрушени високи пещи, всичко потънало в избуяли бурени; само площадката, на която стояхме, изглеждаше в добро състояние, големите каменни плочи прилепваха плътно. Посред двора се сбогувахме; обзет от смъртен страх, той каза, че е по-добре да се разделим преди настъпването на утрото. Все пак се извърнах още веднъж към него — той стоеше с вдигнато оръжие насреща ми. Разбрах, че съм попаднал в ужасна клопка. Той ми бе разказал за престъплението си само за да ме погуби като човек, който знае тайната на неговото отчаяние; така се подвеждаше за втори път да извърши убийство — като не успяваше да бъде човек, искаше да е поне чакал, който броди нощем из равнината, животно, лочецо кръв.

После обаче отмести оръжието си от мене, а очите му се наляха със сълзи; щом стреля, и рухна на земята, сякаш желаше да се слее с каменната повърхност, върху която падна и чиито улеи се изпълниха с неговата кръв.

1950

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.